UČITELSTVÍ PRO STŘEDNÍ ŠKOLY – ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD

OKRUH 1 – FILOZOFIE

1. Athénská demokracie a sofisté
a) Rétorika a moc (Prótagorás, Gorgiás) aneb proč je důležité dobře ovládat umění řeči v prostředí institucí demokratických Athén. Jak je tématizován vztah mezi ideály svobody projevu a upřímností takového projevu a praktickou politikou (fake news, manipulace)?

b) Zákon, právo a lidská přirozenost. Kdo a proč měl zájem na fungování „právního státu" a kdo byl jeho nepřítelem aneb filosofie a ideologický zápas demokratů s oligarchy (nomos versus fysis)

c) Jakými aktivitami lze studenty vést k náhledu komplikovaného vztahu mezi etikou a politikou?

Prameny: K. Svoboda: Zlomky předsókratovských myslitelů. Praha 1962

Povinná literatura: V. Suvák, Umenie reči medzi sofistikou a sokratikou, Košice 2023.
A. Graeser, Řecká filosofie klasického období, Praha 2000, 23-109.

2. Případ Sókratés
a) Je občanská zdatnost naučitelná aneb je občanská výchova možná, a potřebují se vzdělávat i dospělí? Je politika specifická techné?

b) Lze nediskutabilně definovat etické termíny/morální predikáty? Jaký postoj zaujímá Sókratés k etickému relativismu?

c) Jakými vzdělávacími aktivitami lze posílit demokratické cítění studentů a jak vyučovat etiku? Uveďte konkrétní příklad.

Prameny: Platónovy dialogy, Xenofóntova díla (Vzpomínky na Sókrata, Apologie, Symposion)

Povinná literatura: A. Graeser, Řecká filosofie klasického období, Praha 2000, str. 110-142.
N.Denyer, The apology of Socrates / Plato. The apology of Socrates / Xenophon, Cambridge 2019, str. 1-30.
Doporučená: W. K. C. Guthrie, The Sophists, Cambridge 1971

3. Platónova a Aristotelova metafyzika a epistemologie
a) Vyložte Platónovu hypotézu idejí a její různé podoby a Aristotelovu reakci na ni a jeho vlastní řešení? Co má hypotéza idejí pomoci zdůvodnit?

b) Jaký je vztah smyslového a rozumového poznání u Platóna a Aristotela?

c) Jak lze na Platónově mýtu o jeskyni přiblížit význam filosofie pro současný život?

Literatura: R. M. Hare - J. Barnes – H. Chadwick: Zakladatelé myšlení. Praha 1994, str. 15-96.
H. G. Gadamer: Idea dobra mezi Platónem a Aristotelem. Praha 1994.

4. Platónova a Aristotelova politická filosofie jako kritika fungování, hodnot a ideálů demokratické obce

a) Jak klasifikují Platón a Aristotelés politická zřízení, jak je hodnotí a jak nahlížejí jejich stabilitu?

b) Jak vypadá dobrý občan a dobrá společnost a proč je kardinální politickou ctností spravedlnost?

c) Liberální pojetí výchovy zdůrazňuje hodnotu svobody. Má taková koncepce nějaká úskalí a limity?

Povinná literatura: J. Daneš, Kapitoly z dějin politického myšlení starověkého Řecka a Říma. Hradec Králové 2007, str. 22- 62; R. Balot, Greek Political Thought, Malden 2006, str. 177-265.

5. Velké hellénistické školy: epikurejci, stoikové a skeptikové

a) Jaký byl ve filozofii těchto škol vztah fyziky, logiky a etiky?

b) Proč se říká, že filosofie těchto škol je terapeutická?

c) Jaký vztah k učení těchto škol měli pozdější křesťanští autoři?

d) Uveďte příklady, jak budete ve výuce prezentovat duševně-terapeutický přínos těchto filozofických škol. Jak lze v rámci tohoto tématu rozvíjet postoje studentů?

Prameny: Zlomky starých stoikov. Bratislava 1984. Diogenés Laertský, Životy, názory a výroky proslulých filozofů. Pelhřimov 1995.

Povinná literatura: F. Ricken: Antická filosofie. Olomouc 1999, kapitola Velké hellénistické školy.

Doporučená: A. A. Long: Hellénistická filosofie. Praha 2003, str. 29-101.

6. Novoplatonismus

a) Objasněte podstatu nauky o emanaci a vyložte, jaký měla tato nauka vliv na pozdější křesťanské autory.

b) Jaké novoplatónské školy znáte a na jakých textech probíhala výuka?

c) Hmotný/tělesný svět v učení novoplatoniků je hodnocen poměrně nízko. Zdůvodněte, zda má či nemá tato problematika místo ve výuce na střední škole.

Povinná literatura: A. H. Armstrong, Filosofie pozdní antiky, Praha 2002, str. 227-366. J. Daneš, O věčnosti světa. Jan Filoponos proti Aristotelovi, Praha 2006, str. 2-35.

7. Periodizace středověké filosofie. Důkazy boží existence.

a) Uveďte periodizaci dějin středověké filosofie a její základní rysy. Jaký byl vztah mezi křesťanstvím (monoteistickými náboženstvími obecně) a filozofií (antickou)?

b) S jakými typy důkazů boží existence se ve středověké filozofii setkáte? Mají nějaké antické předobrazy či inspiraci? Proč myslíte, že někdo potřeboval dokazovat boží existenci?

c) Má či nemá být náboženství součástí „školních osnov“?

Literatura: Kol., Filozofický slovník. Olomouc 1998 (heslo Důkazy boží existence). P. Floss, Architekti křesťanského středověkého vědění, str. 230-9, 315-17. J. Pieper, Scholastika. Praha 1993.

8. Spor o univerzálie
a) Vyložte povahu a historické kořeny sporu o univerzálie.

b) Jaké byly základní pozice v tomto sporu a je tento epistemologicko-ontologický spor stále „aktuální“?

c) Nalezli byste nějakou souvislost se sporem o univerzálie ve rčení: „Pro samé stromy nevidí les.“?

Literatura: Kol., Filozofický slovník. Olomouc 1998 (heslo univerzálie). P. Floss, Architekti křesťanského středověkého vědění, str. 289-94. J. Pieper, Scholastika. Praha 1993.

9. Problémy s recepcí Aristotela ve 13. století
a) Proč byl Aristotelés pro oficiální křesťanské kruhy nepřijatelným autorem?

b) Kdo byli averoisté a proč proti nim církev aktivně vystupovala?

c) Požíváme skutečně absolutní svobody slova dnes, nebo se i my snažíme o cenzuru určitých názorů. Je „cenzura“ zavržitelná, nebo má i nějaké opodstatnění? Prezentujte výukovou aktivitu, která bude směřována na problematiku cenzury.

Literatura: Kol., Filozofický slovník. Olomouc 1998 (heslo aristotelismus). P. Floss, Architekti křesťanského středověkého vědění, str. 185-285. J. Pieper, Scholastika. Praha 1993.

10. Scholastická metafyzika a její nominalistická destrukce ve 14. století
a) Vyložte metafyziku Tomáše Akvinského a demonstrujte na ní nominalistickou kritiku Ockhama a Mikuláše z Atrecourtu.

b) Souvisí nějak nominalismus s kořeny vzniku moderní přírodovědy?

c) Vyložte na příkladu otázky lidských práv, zda jsou metafyzické otázky podstatné, nebo zcela zbytečné a můžeme se bez nich obejít.

Literatura: P. Floss, Architekti křesťanského středověkého vědění, str. 321-370.

11. Descartova filosofie
a) Z jakých důvodů se Descartes pokusil zpochybnit vše, čemu dříve věřil?

b) Proč je podle Descarta výrok „myslím, tedy jsem“ nezpochybnitelný?

c) V čem může být podle vás Descartova „metodická skepse“ inspirující pro studenty středních škol?

Literatura: Röd, W., Novověká filosofie I., Praha. Oikoymenh, 2001

12. Vztah mysli a těla
a) Objasněte, v čem spočívá Descartův dualismus a v čem vidíte jeho úskalí.

b) V čem spočívá Spinozovo řešení otázky mysli a těla?

c) Navrhněte příklady, jejichž pomocí byste ve studentech probudili zvědavost a zájem o problematiku vztahu mysli a těla.

Literatura: Röd, W., Novověká filosofie I., Praha. Oikoymenh, 2001

13. Teorie poznání v novověké filozofii
a) Srovnejte racionalistickou a empiristickou teorii poznání (dedukce vs. indukce, otázka vrozených idejí, metafora „nepopsané desky“).

b) Předveďte tyto rozdíly na srovnání zvolených představitelů kontinentálního racionalismu a britského empirismu.

c) Na jakých příkladech byste ve třídě ilustrovali deduktivní a induktivní postup?

Literatura: Kenny, Antony. 2000. Stručné dějiny západní filosofie. Praha: Volvox Globator, str. 275-390. Röd, W. 2001 a 2004. Novověká filosofie I + II, Praha: Oikoymenh.

14. Společenské otázky ve filozofii 17. a 18. století
a) Představte základní doktríny myslitelů tzv. společenské smlouvy

b) Jak se filozofické myšlenky Johna Locka projevily v americké Deklaraci nezávislosti z r. 1776?

c) Jaké texty či příklady jsou podle vás vhodné k tomu, aby přivedly studenty k zamyšlení nad nezcizitelností lidských práv a povinnosti vlády je chránit?

Literatura: Wolff, J. An Introduction to Political Philosophy, Oxford: University Press, str. 6-62.

15. Osvícenství
a) Oč usiluje osvícenství? Co je smyslem Encyklopedie?

b) Vyložte hlavní myšlenky vybraného francouzského filosofa 18. století.

c) Na kterých příkladech byste studentům ukázali, že i naše doba (ať už v dobrém či ve zlém) je do značné míry dědicem osvícenského projektu?

Literatura: Kenny, A. Stručné dějiny západní filosofie. Praha: Volvox Globator, 2000, str. 275-390; Kant, I. Odpověď na otázku: Co je to osvícenství? (přeložil Jaromír Loužil) In: Filosofický časopis: AVČR 41.3 (1993), str. 381-390

16. Kantova filosofie
a) Vysvětlete Kantovu definici osvícenství

b) V čem spočívají podle Kanta meze dogmatického racionalismu?

c) Jaký způsob byste zvolili, abyste Kantovu obtížnou teorii poznání srozumitelně vysvětlili studentům SŠ?

Literatura: Scruton, R., Kant, Praha, Argo, 1996;

17. Filosofie dějin
a) Srovnejte Hegelovo a Marxovo pojetí dějinného vývoje. Co je hybnou silou společenských změn pro jednoho a co pro druhého z obou autorů?

b) Co je to dialektické pojetí dějin?

c) Navrhněte způsob, jak přivést studenty k zamyšlení nad pojmem ideologie a jak je přimět ke kritické reflexi ideologií, které mohou dosud skrytě ovlivňovat naše smýšlení.

Literatura: Singer, P., Hegel, Praha 1995; Valach, M., Marxova filosofie dějin. Brno: L. Marek, 2005

18. Nietzsche
a) Proč Nietzsche kritizuje otrockou morálku?

b) Jakou roli hraje v Nietzscheho filosofii pojem „vůle k moci“?

c) Jak byste podali výklad Nietzscheho filosofie na střední škole, aby nevyzněl jako prvoplánový útok proti křesťanství, případně jako obhajoba pozdějších zneužití Nietzscheho myšlenek fašistickou ideologií?

Literatura: P. Kouba, Nietzsche, Oikoymenh, Praha 2006

19. Fenomenologie
a) Jaké jsou metody a cíle fenomenologické filosofie?

b) Vysvětlete Heideggerův výrok: „pobyt je takové jsoucno, v jehož bytí běží o toto bytí.“

c) Na jakých příkladech byste studentům vysvětlili Heideggerovo rozlišení mezi nevlastním (každodenním) a vlastním (autentickým) způsobem existence?

Literatura: Petříček, M., Úvod do (současné) filosofie. Praha: Herrmann & synové, 1997

20. Existencialismus
a) Shrňte základní rysy Sartrova existencialismu a Camusovy filosofie absurdna.

b) Vysvětlete smysl Sartrovy věty, podle níž se člověk vyznačuje tím, že jeho „existence předchází jeho esenci."

c) Jakou Sartrovu divadelní hru byste dokázali při výuce využít jako ilustraci hlavních Sartrových myšlenek ohledně lidské svobody? Odůvodněte svou volbu.

Literatura: Černý, V., První a druhý sešit o existencialismu, Praha : Mladá fronta, 1992 Petříček, M., Úvod do (současné) filosofie. Praha: Herrmann & synové, 1997

21. Analytická filosofie a obrat k jazyku
a) V čem spočívá základní myšlenka a přínos tzv. obratu k jazyku v rámci analytické filosofie 20 st. (při odpovědi vycházejte ze základních myšlenek G. Frega, B. Russella, L. Wittgensteina a Vídeňského kruhu)?

b) Vysvětlete Wittgensteinovu koncepci smysluplnosti výroku (jazyka) z jeho Logicko-filozofického Traktátu

c) Jak byste ve výuce pracovali s Wittgensteinovým výrokem z Traktátu „O čem nelze mluvit, o tom se musí mlčet"?

Literatura: Peregrin, J., Filozofie pro normální lidi, Dokořán, Praha 2008; Peregrin, J., Kapitoly z analytické filozofie, Filozofia, Praha, 2005

22. Filosofie a otázky poznání
a) Co říká tzv. verifikační princip (nebo princip verifikace), kdo byli jeho proponenti a jakým způsobem aplikovali tento princip na filozofické otázky?

b) Co je hypoteticko-deduktivní model vědeckého vysvětlení? V čem spočívá Popperova kritika hypoteticko-deduktivního modelu?

c) Vysvětlete způsob, jakým byste studenty učili verifikovat výroky.

Literatura: Peregrin, J., Filozofie pro normální lidi, Dokořán, Praha 2008 Peregrin, J., Kapitoly z analytické filozofie, Filozofia, Praha, 2005

23. Filosofie mysli v 20./21. st.
a) V kontextu moderních diskuzí o povaze mysli (v 20 st.) charakterizuje pozice 1) dualizmu, 2) behaviorizmu, 3) funkcionalizmu, a vysvětlete základní rozdíly mezi nimi.

b) Vysvětlete, jak souvisí funkcionalizmus s tzv. Turingovým testem „zda mohou počítače myslet?", a vysvětlete výstižně základní principy tohoto testu.

c) Navrhněte vzdělávací aktivitu, která by přiblížila etické či společenské důsledky Turingova testu.

Literatura: Peregrin, J., Filozofie pro normální lidi, Dokořán, Praha 2008 Peregrin, J., Kapitoly z analytické filozofie, Filozofia, Praha, 2005 Searle, J., Mysl, mozek a věda, Mladá fronta (Váhy), Praha 1994

24. Filosofická reflexe totality

a) Shrňte Popperovo rozlišení mezi uzavřenou a otevřenou společností. Proč označuje K. R. Popper Platóna a K. Marxe za nepřátele otevřené společnosti?

b) Jaké jsou podle H. Arendtové kořeny a základní rysy totalitarismu?

c) Jak byste zakomponovali výklad díla K. R. Poppera či H. Arendtové do tematického celku „Občan ve státě“?

Literatura: K. R. Popper, Otevřená společnost a její nepřátelé I./II. Praha 1994 H. Arendtová, Původ totalitarismu I - III, Oikúmené 1996 Ballestrem, O., Politická filosofie 20. stol., OIKOYMENH, Praha 1993

UČITELSTVÍ PRO STŘEDNÍ ŠKOLY – ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD

OKRUH 2 – POLITICKÉ IDEOLOGIE A ETIKA

1. Co jsou politické ideologie?
a) Jak definovat politické ideologie (neutrální, pozitivní a negativní pojem a definice politické ideologie)? Jak lze klasifikovat politické ideologie? Jaký je vztah politické ideologie a volebního programu politické strany?

Literatura: Šaradín, P., Historické proměny pojmu ideologie, Brno: CDK 2001.

2. Liberalismus
a) Kořeny liberalismu,

b) Proces modernizace společnosti a ideje liberalismu,

c) Proměny liberalismu,

d) Ústavy evropských zemí a ideje liberalismu.

Literatura: Heywood, A. Politické ideologie, Plzeň: Čeněk 2008, str. 43-82; Festenstein, M. – Kenny, M. Political Ideologies, New York: Oxford University Press 2005, str. 51-118.

3. Socialismus
a) Kořeny socialismu,

b) Různé proudy v rámci socialismu,

c) Vznik a vývoj sociálního demokratismu,

d) Sociální demokratismus a současná Evropa.

Literatura: Heywood, A. Politické ideologie, Plzeň: Čeněk 2008, str. 117-159; Festenstein, M. – Kenny, M. Political Ideologies, New York: Oxford University Press 2005, str. 175-256.

4. Konzervatismus
a) Problém s definicí konzervatismu,

b) Abeceda konzervatismu,

c) Významné postavy konzervativního myšlení v 19. a 20. století,

d) Současnost evropského konzervatismu.

Literatura: Heywood, A. Politické ideologie, Plzeň: Čeněk 2008, str. 83-117; Festenstein, M. – Kenny, M. Political Ideologies, New York: Oxford University Press 2005, str. 119-175

5. Feminismus
a) Tři vývojové fáze feministického myšlení,

b) Feminismus, prvky a kombinace feminismu a jiných ideologických tradic (e.g. liberální feminismus, socialistický feminismus),

c) Současnost feministického hnutí v Evropě.

Literatura: Heywood, A. Politické ideologie, Plzeň: Čeněk 2008, str. 245-271; Festenstein, M. – Kenny, M. Political Ideologies, New York: Oxford University Press 2005, str. 293-327.

6. Enviromentalismus
a) Ekologické problémy a počátky environmentálního myšlení,

b) Filosofické kontroverze enviromentalismus versus ekologismus,

c) Enviromentalismus a GREEN PARTIES,

d) Různé ideologické tradice v dialogu a zápasu s enviromentalismem.

Literatura: Heywood, A. Politické ideologie, Plzeň: Čeněk 2008, str. 271-297; Festenstein, M. – Kenny, M. Political Ideologies, New York: Oxford University Press 2005, str. 327-353; Dobson A., Green Political Thought, London: Routledge 2001.

7. Nacionalismus a multikulturalismus
a) Evropa 19. a první poloviny 20.století: liberální versus etnocentrický nacionalismus, nacionalismus a imperialismus,

b) Ekonomický boom, migrace a počátky multikulturalismu,

c) Třecí plochy mezi liberalismem a multikulturalismem.

Literatura: Heywood, A. Politické ideologie, Plzeň: Čeněk 2008, str. 159-191, 325-346; Festenstein, M. – Kenny, M. Political Ideologies, New York: Oxford University Press 2005, str. 257-293, 403-430.

8. Totalitní ideologie a autoritářský populismus
a) Nacismus a fašismus,

b) Marxismus-leninismus a stalinismus,

c) Stát a společnost jako firma.

Literatura: Heywood, A. Politické ideologie, Plzeň: Čeněk 2008, str. 219-245; Festenstein, M. – Kenny, M. Political Ideologies, New York: Oxford University Press 2005, 202- 223, 381-403.

9. Etika jako disciplína
a) Co je etika a proč máme mnoho různých etických (sub)disciplín: deskriptivní a normativní etika, metaetika?

Literatura: K. Gibson, An Introduction to Ethics, Boston 2014, str. 4-22.

10. Platón
a) Eudaimonismus versus egoismus

b) Člověk, duše, obec

c) Vymyslete aktivitu, která pomůže žákům osvětlit problematickou kategorii obecného zájmu.

Literatura: A.Graeser, Řecká filosofie klasického období, Praha 2000, str. 232-269
J.Deigh, An Introduction to Ethics, Cambridge 2010, str. 56-64.

11. Aristotelés
a) Pojetí ctnosti a dobrého života, cíl lidského usilování.

b) Připravte si problémovou úlohu k tématu spontánně dobré jednání versus ctnostné jednání, k němuž se cvičíme.

Literatura: K. Gibson, An Introduction to Ethics, Boston 2014, str.90-101.
A.Graeser, Řecká filosofie klasického období, Praha 2000, str.325-361.
R.Polansky, The Cambridge Companion to NIcomachean Ethics, Cambridge 2014.

12. Etika hellénistických škol
a) Jaký je etický ideál hellenistických škol?

b) Proč jsou jejich filozofie považovány za terapeutické?

c) Jak souvisí etika s názory na kosmos?

Literatura: F. Ricken, Antická filosofie, Olomouc 2002.
A. A. Long, Hellénistická filosofie: stoikové, epikurejci, skeptikové, Praha 2003.

13. Vznik a původní založení křesťanské etiky
a) Prameny křesťanské etiky. Zásadní požadavky „Horského kázání“. Významní představitelé ve středověku.

b) Vymyslete problémovou úlohu, na niž by bylo možné ukázat důležitost požadavku pravdivosti v současné době (mezilidské vztahy, masmédia,…)

Literatura: K. H. Peschke, Křesťanská etika, Praha 1999.
Bible: Druhá kniha Mojžíšova
Matoušovo evangelium (Kázání na hoře), Modlitba svatého Františka z Assisi.

14. David Hume
a) Charakteristika Humových názorů. Hlavní myšlenkový příspěvek Huma pro další vývoj etického myšlení, respektive vznik etického subjektivismu

b) Vyhledejte nebo vymyslete argumenty, které princip etického subjektivismu vyvracejí. Vymyslete příklad, který by ve výuce osvětlil problematičnost závěrů, k nimž vede názor, že v etické oblasti „každý má svou pravdu, protože to cítí jinak".

Literatura: W. Röd, Novověká filosofie II., Praha 2004.

15. Empiristické etiky a britští moralisté
a) Objasněte rozdíl přístupu k etické problematice u Hobbese, Locka a Shaftesburyho

b) Na jakých předpokladech o lidské povaze vyrůstají dané názory? Najděte příklad ze současných poznatků o člověku, které by dané názory buď podporovaly, nebo vyvracely.

Literatura: W. Röd, Novověká filosofie I., Praha 2001.
W. Röd, Novověká filosofie II., Praha 2004.

16. B. Spinoza
a) Metafyzické předpoklady, na nichž spočívají etické názory B. Spinozy, role emocí, poznání, úsilí o sebezáchovu. Jaké emoce podle Spinozy podporují sebezáchovu?

b) Které z názorů, popřípadě jakým způsobem, by bylo možné využít pro současné diskuse o povinnostech, etických postojích, úsilí o dobrý život?

Literatura: Röd, W., Novověká filosofie I., Praha. Oikoymenh, 2001
Dějiny etického myslenia v Európe a USA, Remišová, A. (ed.), Bratislava: Kalligram. 2008

17. Deontologie a dílo I. Kanta
a) Předpoklady a principy Kantovy etiky

b) Vymyslete problémovou úlohu k tématu hypotetického/ kategorického imperativu.

Literatura: K. Gibson, An Introduction to Ethics, Boston 2014, str. 75-89.

18. Utilitarismus
a) Vznik a představitelé utilitarismu, utilitarismus pravidel a činu.

b) Vymyslete problémovou úlohu na téma maximalizace individuálního a společenského štěstí

Literatura: K. Gibson, An Introduction to Ethics, Boston 2014, str. 59-74.
J.Deigh, An Introduction to Ethics, Cambridge 2010, str. 93-122.

19. Etika ctnosti
a) Pojem ctnost, představitelé etiky ctnosti v historii i ve 20. st., srovnání přístupu etiky ctnosti a deontologické etiky.

b) Proč je etika ctnosti v konfliktu s koncepcí racionálního aktéra, který se snaží maximalizovat svůj zisk (aneb aristokrat versus homo economicus)?

Literatura: K. Gibson, An Introduction to Ethics, Boston 2014, str. 90-101.

20. Problém etického relativismu
a) Význam pojmů relativita, universalismus, etický relativismus. Představte podstatu problému shrnutého pod dané pojmy. Pojem kulturní relativismus a souvislosti s etickou problematikou.

b) Vymyslete problémovou úlohu, na níž by bylo možné představit spor kulturního relativismu s universalismem

Literatura: K. Gibson, An Introduction to Ethics, Boston 2014, str. 34-42

21. Determinace a svoboda
a) Základní souvislost sporu indeterminismu s determinismem a etiky. Vyberte v dějinách jednoho myslitele/směr, na němž tuto problematiku představíte.

b) Existují v současnosti nějaké poznatky o člověku, které by jeden nebo druhý názor podporovaly?

Literatura: D. Černý et al., Svoboda vůle a otázky morální a trestní odpovědnosti, Praha 2016.
Heslo determinism ve Stanford Encyclopedia of Philosophy:
https://plato.stanford.edu/entries/freedom-ancient/
Heslo free will ve Stanford Encyclopedia of Philosophy:
https://plato.stanford.edu/entries/freewill/

22. Ochrana životního prostředí a ekologická etika
a) Antropocentrismus, biocentrismus, ekocentrismus a hlavní představitelé.

b) Vymyslete problémovou úlohu, jež by vedla studenty k hledání řešení střetu zájmů člověka a přírody.

Literatura: Skýbová, M.: Etika a příroda. Proč brát morální ohledy na přírodu? Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2011.

23. Eutanázie jako etický problém
a) Má člověk právo dobrovolně ukončit život tváří tvář nezměrnému a vleklému utrpení? Je takové rozhodnutí morálně obhajitelné?

b) Jak byste toto téma didakticky uchopili?

D. Černý et al., Eutanazie z pohledu medicíny, filozofie a práva, Praha 2018
D. Černý – T. Hříbek (eds.), Eutanazie – ano či ne? Aktuální medicínské, filozofické a právní aspekty, Praha 2015.

Heslo voluntary euthanasia in Stanford Encyclopedia of Philosophy
https://plato.stanford.edu/entries/euthanasia-voluntary/

24. Umělé ukončení těhotenství jako etický problém
a) Je rozhodnutí ženy uměle ukončit těhotenství etické/morálně obhajitelné? Filosoficko-etická debata a ideologická bitva (liberalismus versus konzervatismus).

b) Jak studenty provést politicky delikátním a filosoficky náročným tématem a prozkoumat předfilosofické intuice

Literatura: R. Dworkin, Life's dominion : an argument about abortion, euthanasia, and individual freedom, New York 1993.
J. Jirsa, Pojem osoby v diskusi o etice potratů, Filosofický časopis 62.6 (2014), str.831-846.
B. A. Manninen, Dialogues on the Ethics of Abortion, London 2022.

25. Legalizace marihuany jako etický problém
a) Je legalizace marihuany spíše etický nebo praktický problém, nebo obojí?

Literatura: C. J. Mosher et al. In the weeds: demonization, legalization, and the evolution of U.S.marijuana policy, Temple University Press 2019.

UČITELSTVÍ PRO STŘEDNÍ ŠKOLY – ZÁKLADY SPOLEČENSKÝCH VĚD
OKRUH 3 – DIDAKTIKA

Didaktika NMgr. učitelství pro střední školy

Základem otázek je seznam pěti témat určených tematicky a formou výuky (běžná výuka + počet hodin, projektová výuka, bloková výuka). Studující tato témata samostatně detailně zpracuje a nejpozději týden před termínem SZZ elektronicky zašle na adresu referentky KFSV Anny Bazalkové (anna.bazalkova@uhk.cz). Komise z těchto témat jedno vybere. Studující v průběhu zkoušky prezentuje přípravu ke komisí vybranému tématu a odpoví na otázky v diskusi. Nejde o prezentaci portfolia. V portfoliu prezentuje studující své zkušenosti z praxí, zde své metodické kompetence nabyté během studia.

INSTRUKCE PRO STUDUJÍCÍ
K SZZ si studující připraví sadu samostatně zpracovaných didaktických materiálů podle zadání (viz seznam níže). Materiály musí obsahovat jak strukturu lekce, tak samotné materiály určené pro práci ve třídě (pracovní listy, prezentace, primární literaturu) a seznam použitých zdrojů. Příprava bez uvedení zdrojů je považována za neúplnou. Pokud studující při tvorbě přípravy využije generativní AI, uvede, k jakému účelu ji použil*a a jak její výstupy ověřil*a nebo upravoval*a.
Z veřejných zdrojů lze převzít pouze jednotlivé aktivity, nikoliv celou přípravu (vždy s uvedením zdroje a vysvětlením výběru). Studující si ke zkoušce přinese buď tištěné podklady, nebo prezentaci v PowerPointu. Zvolená forma musí obsahovat jak plán lekce, tak jednotlivé materiály.

Průběh didaktické části SZZ:

1. Prezentace vybraného tématu z připravené sady materiálů
    1) Uchopení tématu, odborné a didaktické zdroje, ze kterých lekce vychází
    2) Vzdělávací cíle
    3) Prezentace jednotlivých aktivit, popis a zdůvodnění metod
    4) Návrh evaluace
    5) Zhodnocení rizik či možných obtíží ve výuce
2. Reflexe praxí a portfolia
    a) Jak se zkušenost z praxí odrazila v materiálech předložených k SZZ?
    b) Diskuse nad vybraným materiálem z portfolia
3. Rozprava s komisí nad portfoliem a předloženými materiály.

Hodnoticí kritéria:

1. Orientace v tématu prezentovaného materiálu (30 %). Způsob, jakým studující zdůvodní výběr tématu a materiálů, jak se v něm orientuje po faktografické stránce. Schopnost kritické práce se zdroji a informacemi.

2. Metodická úroveň návrhu (70 %). Volba a způsob zdůvodnění didaktických cílů. Výběr metod a materiálů odpovídajících cílové skupině. Soulad s platným RVP. Realistický časový harmonogram lekce. Předpokládá se práce s aktivizačními a badatelskými metodami, lekce založené pouze na výkladu učitele nebudou pokládány za dostatečné k úspěšnému složení zkoušky. Pozitivně se také hodnotí rozmanitost využitých metod a materiálů.

Témata SZZ:
Koncepce SZZ předpokládá, že téma je zadáno jako širší a studující ho uchopí způsobem, který je mu/jí blízký.

1. Rozhodování člověka a faktory, které jej ovlivňují (1 × 45 min.)
2. Sociální nerovnost a sociální mobilita (3 × 45 min.)
3. Smysl života – práce s filozofickými texty (2 x 45 min.)
4. Politické ideologie v současné společnosti (2 x 45 min.)
5. Aktivní občanství: problém v našem okolí (projektový den, 6 vyučovacích hodin)